

КРЕАТИВНОСТ У РАЗРЕДНОЈ НАСТАВИ

Медиха Баћевац
Николина Живковић
Лидија Јовичић

Педагошки факултет у Бијељини
Универзитет Источно Сарајево

Апстракт: Креативност је процес повезивања различитих елемената у нешто ново и корисно. Креативни потенцијал, креативност и развој талената сваког појединца спадају у један од битнијих задатака наставног процеса. Креативна настава је пожељна врста наставе која на најбољи начин обједињује све факторе наставе и даје задовољавајуће резултате у образовању и васпитању. Наставници, васпитачи, педагози - конкретније сви који се на неки начин баве васпитањем и образовањем дјеце, могу користити различите методе и технике како би подстакли креативност код ученика. Циљ овог рада јесте да се објасни појам креативности, да се укаже на важност креативности у настави и да се поближе објасне технике и стратегије развијања креативности.

Кључне ријечи: креативност, креативан наставник, креативан ученик, разредна настава.

Увод

Вријеме у којем живимо свакодневно нам доноси разне промјене, прије свега нагласак стављамо на све бржи развој технологије, а самим тим и велика доступност знања и осталих информација. Међутим и даље се као основно мјесто стицања знања, настанка и подстицања креативности првенствено сматрају школе. Још увијек има школа које се воде традиционалним методама и техникама рада и у којима је креативност непознаница. Креативна настава у школи је рјешење многих проблема данашње школе.

Да би се ученик научио креативно мислити потребно је промијенити увјерења традиционалне школе у школу савременог типа која постаје једна отворена, хуманистичка и креативна заједница која учи. Без обзира на своје специфичности, креативност је могуће развијати у свим етапама наставног рада. Подстицајна околина као што је породица и школа, представљају битну окосницу у развоју стваралачких и креативних потенцијала код ученика. Примјена креативности у настави има позитивне ефекте у свим сферама развоја ученика, те је потребно, у свим ситуацијама које су погодне примјенити креативне технике и стратегије и тако унаприједити процес учења.

Појмовно одређење креативности у настави

Појам креативности пружа безброј различитих асоцијација, како код стручњака, тако и код људи који ријеч „креативност“ користе у свакодневном животу. Управо то је разлог зашто постоји велики број дефиниција креативности. Прије него изнесемо неке од најпотпунијих дефиниција креативности, незаобилазно је споменути да ријеч креативност потиче од латинске ријечи *cretie*, која значи створити, ново дјело, тачније оригинално и неочекивано, али и корисно дјело (Baron, 1995). Та ријеч је послужила као подлога за стварање многих дефиниција касније, јер она упућује на стварање нечега новог. Првобитно је сматрано, како истиче Стевановић (Stevanović, 1986), да је креативност особина за неке одабране појединце, међутим, данас је све више заступљено мишљење да је то особина коју сваки човјек има и која се треба његовати и развијати. Историјски гледано, креативност није увијек била у центру људског интересовања. О креативности се озбиљније почиње говорити и истраживати тек 50-их година прошлог вијека, тачније „ново доба“ за креативност почиње предавањем америчког психолога Џој Пол Гилфорда. Арар и Рачки (Arar i Rački, 2003) наглашавају важност овог психолога, говорећи како је он је на свом предавању, под називом „Creativity“, истакао како су мјере постигнућа заснована на питањима која усмјеравају мишљење према једном претходно одређеном тачном одговору. Од тада, више пажње се посвећује дивергентном мишљењу, као и разумијевању и развоју креативних потенцијала код људи. У истом вијеку дешавају се промјене везане за креативност када су у питању дјеца. Тачније, креативност почиње везивати и за дјецу, а не само за одрасле, па су на основу тога направљени први тестови интелигенције који су кориштени у школама. Први тест који је служио за мјерење

интелигенције развијен је 1905. године од Алфреда Бинета и љекара Теодора Симонова по налогу француског министарства просвјете. Тест је био намијењен за идентификацију дјеце која због интелектуалног заостајања нису могла пратити редован наставни план. Тест се састојао од 30 задатака различитих нивоа сложености. Дјеца која нису могла ријешити задатке, које су њихови вршњаци већ успјешно ријешили, класифицирана су као интелектуално заостала, а дјеца која су имала високе резултате означавања су као даровита дјеца (Милић и Симеуновић, 2017). Дегмећић (Degmečić, 2017) наводи да се прије модерног поимања, креативности придодавала надљудска снага. Сматрало се да нове идеје потичу од богова. Према томе, Платон је описивао пјесника као обузетог божанском инспирацијом, те да су музе посједовале и инспирисале пјеснике. Озимец (Ozimec, 1996) креативност дефинише као скуп људских особина које у једном синергичком дјеловању омогућавају појединцу да уочава, открива, предвиђа, прихвата, комбинује ствари и појаве на један другачији, нов, свјеж, неуобичајан и оригиналан начин. Многи аутори (Vizek Vidović, Vlahović–Štetić, Rijavec i Miljković, 2003; Esquirol, 1995; Runco, 2003) креативност дефинишу као процес стварања нових и комбиновања постојећих идеја, као и рјешење проблема и самоактуализацију проблема. Како наводе Богнар и Соломањи (Bognar i Solomanji, 2008), заједничка дефиниција која обухвата већину гледишта могла би гласити да је креативност урођена способност сваког појединца да производи одређену новину на већ постојеће стање било у материјалној, било у духовној сфери, да је та новина оригинална, економична и примјењива унутар одређеног социјалног контекста те да је позитивно усмјерена.

Иако постоји велики број дефиниција креативности, за све њих је заједничко једно, а то је да креативност подразумијева стварати, производити нешто ново. На основу тога, креативне особе су оне које у различитим задацима и ситуацијама нуде потпуно нове, необичне и оригиналне идеје (Симеуновић и Милић, 2012). Као таква, креативност од дјеце захтијева да буду укључена и посвећена раду и због тога креативност свакако треба бити једна од циљева у наставном процесу. Креативност може помоћи ученицима да развију своју способност да буду отворени према новим идејама и перспективама, што је изузетно важно за њихов интелектуални развој, а као таква ученицима помаже да развију своју способност да се баве комплексним проблемима и да проналазе рјешења која се могу примијенити у пракси.

Подручја истраживања креативности

Многи (Amabile & Pillemer, 2012; Ritter, van Baaren & Dijksterhuis, 2012; Arar i Rački, 2003...) издвајају различите категорије креативности. Арар и Рачки (Arar i Rački, 2003) наводе следеће четири компоненте кроз које се може посматрати креативност: креативна личност, креативни процес, креативна околина и креативна продукт. Стернбер (Sternberg, 2006) се бавио питањем *креативне личности*, односно оним особинама које неког човјека чине креативном личношћу. На основу тога исти аутор наводи неколико основних карактеристика које чине креативну личност: жеља за надилажењем препрека, спремност за преузимање ризика, самоефикасност, препознавање проблема који други не виде и тражење одговора на њих, храброст супростављања већини и посједовање велике количине мотивације. Међутим, једна од највише истицаних особина јесте развијено дивергентно мишљење, које је повезано за интелигенцијом. То би значило да су креативне особе у већини случајева, што се тиче интелигенције изнад просјека. Дивергентно мишљење представља стварање нових идеја, али и уживање током процеса тражења одговора, те да у њему долазе до израза машта и оригиналност појединца (Guilford, 1950). Друга компонента јесте *креативни процес*. „Креативни процес се односи на слијед мисли или акција који доводи до креативног продукта.“ (Arar i Rački, 2003, str. 11). Фаза креативног процеса су: презентација проблема или задатка, гдје особа постаје свјесна да постоји прилика за рјешавање неког проблема. У овој фази особа прикупља информације, учи нове вјештине и стиче нова знања да би испунила задатак; фаза проналажења одговора; вредновање одговора; исход је посљедња фаза креативног процеса. Ако је коначни резултат потпуни успјех или потпуни неуспјех процес се завршава, а ако је могућ напредак, тада се особа може вратити на прву фазу (Купас, 2015). *Креативна околина* је окружење у којем појединац живи и које утиче на његов развој или спутавање креативности. Креативну околину чине: породица, школа, вршњаци и цјелокупна заједница. Претходно смо истакнули да је креативност развој нових идеја, док је иновација примјена тих нових идеја у пракси. Да би дошло до остваривања креативних идеја важно је осмислити околину у којој се јављају. То даље значи да околина утиче на креативне идеје (Arar i Rački, 2003). *Креативни продукт* представља посљедњу компоненту и он је саставни дио личности и креативног процеса, а настаје као резултат креативног процеса. Може се јавити у више облика, те нису сви продукти опипљиви и

трајни. Исти аутори истичу да креативан продукт мора задовољити важне социјалне критеријуме да би био прихваћен. Он не прати увијек креативни процес, те га је у наставном раду тешко одредити и дефинисати.

Креативан ученик и креативан наставник

Основне карактеристике креативне личности до којих су дошли многи психолози (Guilford, 1950; Koestler, 1965...) у својим истраживањима су: самопоуздање, самопоштовање, отвореност према новим искуствима, упорност и мотивација, толеранција на неодређеност и спремност на ризике. Ипак Богнар (Bognar, 2010) наводи како се креативност одраслих у много чему разликује од дјечије креативности. Дјеца имају мање искуства, мање су експертни, радни стилови су мање развијени, али имају јединствен начин мишљења и приступања задацима. Имагинација и машта су велика креативна предност коју имају деца. Ученици који су активни и креативни лакше и успјешније развијају представу свијета око себе, имају веће самопоуздање и самопоштовање, толерантнији су и имају креативне идеје у процесу учења. Креативне способности развијају се кроз практичну примјену свих потенцијала у наставном процесу те је кључни задатак учитеља и стручних сарадника помоћи ученицима у разумијевању свих тих процеса учења и успостављању контроле над њима. Познато је неколико карактеристика према којима можемо разликовати креативне ученике од некреативних, а то су: *Оригиналност* - дијете у сваком задатку да нешто ново и оригинално и на тај начин одговара и на питања; *Интелигенција* - потребно је знање за креативност, али не прекомјерно; *Слобода мишљења и дјеловања*; *Хумор*. Сагледавајући поменуте карактеристике можемо закључити да креативна особа мора да посједује способности производње неуобичајених, нових, другачијих појава, идеја и дјела, као испособност уочавања, доживљавања и комбиновања ствари и појава на досад другачији начин (Cvetković, Pečjak, 2004).

Зечевић (Zečević, 2020) истиче да развијање креативности помаже ученицима да боље разумију свијет око себе, али и да искажу сопствена искуства и идеје. Хоће ли дијете израсти у зrelu креативну особу зависи од много фактора, воље, мотивације и рада, али и подршке која им се пружа. Симеуновић и Милић (Симеуновић и Милић, 2013) наводе да је једна од најважнијих личности за дијете наставник и да је његов задатак да препозна,

подржи, створи пријатну атмосферу, пружи љубав и поштовање и на тај начин омогући продуктиван процес стварања. Основна дидактичка претпоставка за успјешан креативан рад у школи је спој креативног наставника и отвореност школе за стваралаштво (Omić, 2022). Такав наставник је свјестан да развијање ученикових креативних потенцијала представља истовремено и развијање vlastitих, док је основно полазиште за стицање потребних компетенција за подстицање креативности његова мотивација. Богнар (Bognar, 2010) истиче да улога и одговорност учитеља у подстицању креативног изражавања огледа се у томе да наставник треба да: омогући дјечи околину у којој ће се она осјећати сигурном, слободном и социјално прихваћеном; разумије креативну активност и да својом креативношћу не гуши креативност дјеце; у својим коментарима буде промишљен, сензибилан и да настоји да што мање просуђује; изгледа ентузијастично и заинтересовано; слуша и покуша разумјети зашто то предлажу. Стевановић (Stevanović, 2003) је провео микроистраживања о профилу наставника креативца између 50 наставника и дошао је до резултата који говоре да је креативан наставник: инспиратор ученика, неко ко стреми новијем и савременијем, неко ко ефектно проналази ситуације и средства путем којих ученике подстиче да трагају за непознатим и да у вези с тим постављају питања, неко ко код ученика тражи што више повратних информација (да уче истражујући). За подстицање креативних способности код ученика постоје неке од смјерница које наставници треба да говоре ученицима попут: „То је добра идеја/мишљење/ коментар. Шта могу учинити како бих помогао да се то догоди? То звучи занимљиво, реци ми нешто више о томе.“ Наставници често чине сљедеће грешке у односу на дјечију креативност тако што: помијешају мјерење интелигенције с мјерењем креативности; подлијежу утицају социјално прихватљивог понашања; претјерано се брину за степен дјететовог развоја не уочавајући његову способност смишљања нових идеја (Bognar, 2010). Матијевић (Matijević, 2009) наглашава да се не може сваки наставник назвати „креативним“ без обзира што наставу изводи „добро“. Када би сваког наставника који наставу изводи „добро“ називали „креативним наставником“ дошло би то до упроштавања појма креативности, њеног концепта и функције. Зато разликујемо два модела наставника: репродуктивни и креативни наставник. Репродуктиван наставник је онај наставник који се води искључиво наставним програмом; који годинама користи исте моделе рада без обзира на структуру одјељења; који се ослања на уџбенике у којима су већ обрађени

цјелокупни садржаји; који не остварује сарадњу са другим наставницима; који највише користи фронтални облик наставног рада (Matijević, 2009). Од репродуктивних наставника ученици добијају смјернице попут „То није довољно добро“, „То није у складу с планом и програмом“, „Ако је то тако добра идеја, зашто је већ неко није предложио?“ које према Богнару (Bognar, 2010) гуше креативни потенцијал код дјеце. Док је креативан наставник, за разлику од репродуктивног, радознао, има широк спектар интересовања, прилагођава рад конкретним ученицима, стално истражује и провјерава нове идеје, умјесто уџбеника користи популарне научне и умјетничке текстове за креативне активности ученика, сарађује са другим креативним наставницима и подстиче атмосферу за учење у школи, користи активне облике учења као што су истраживачка и пројектна настава и сл. (Matijević, 2009). Према Максићу (Maksić, 2006) успјешни су они наставници који: дозвољавају својим ученицима могућност избора теме која ће се обрађивати; награђују дивергентно мишљење; неформално комуницирају са ученицима ван учионице и они који уживају у свом послу. Из свега наведеног можемо закључити да је улога наставника у развоју креативности од великог значаја.

Примјена креативности у настави

Креативност је могуће подстицати кроз разне садржаје у оквиру сваког наставног предмета. У даљем раду приказани су неки од начина подстицања креативности у наставним предметима.

Креативност у настави српског језика и књижевности

Ракоњац (Ракоњац, 2020) наводи да се креативност у настави српског језика и књижевности може подстицати кроз активности попут игре ријечи, игре улога, употреба различитих предмета, проналажење веза, мијењање краја приче, употреба костима, причање приче на основу слика и сл. Поред поменутих активности на часовима се могу примјењивати и различити облици рада који доказано утичу на мотивацију, а самим тим и креативност у раду. Садржаји, односно теме које су посебно погодне за реализацију креативних садржаја су: Књижевност, Култура изражавања, Филм и позориште и сл. (*Наставни план и програм за основно васпитање и образовање*, 2023).

Креативност у настави математике

Позната је важност математике за развој људског друштва, али и у васпитању и образовању појединца. Кадум (Kadum, 2011) је истакао да кроз наставу ученике треба заинтересовати и активирати да самостално рјешавају задатке, да рјешавају задатке на различите начине, да примјењују различите методе и да развијају самосталност, слободу и креативност у настави математике. Садржаји који су погодни за развој креативности у настави математике су: Текстуални задаци, Једначине (*Наставни план и програм за основно васпитање и образовање*, 2023).

Креативност у настави природе и друштва

Због различитих садржаја који су обједињени наставним предметом природе и друштва могуће је радити на подстицању ученичке креативности. За подстицање креативности у настави природе и друштва важне су креативне технике, будући да дјеца најбоље уче кроз игру и мотивационе садржаје. Неке од мотивационих техника које се могу користити у настави су укрштенице, асоцијације, квизови и мапе ума (Delalić, 2019). Проучавајући *Наставни план и програм за основно васпитање и образовање* (2023) може се идојити доста садржаја који се могу организовати кроз креативне активности, а неке од тема су: Биљке и животиње, Екологија, Небеска тијела, Дјелатности људи.

Креативност у настави ликовне културе

С обзиром да је дјечији ликовни израз стваралачког карактера, онда је разумљиво да се на настави ликовне културе може утицати на креативност дјеце. Уз одговарајућу креативну атмосферу у разреду, али и креативно освијешћеног учитеља, ученици могу развијати креативност кроз различите задатке отвореног типа, интересантне и занимљиве мотиве, рад са различитим материјалима, инсистирање на другачијем приступу и допуштање слободе у умјетничком изразу ученика (Zečević, 2020). Скоро све наставне теме које су предложене у *Наставном плану и програму за основно васпитање и образовање* (2023) попут Цртања, Сликања, Вајања, Преобликовања материјала и сл. могу се остварити кроз мотиве који ће подстаћи развој креативних потенцијала.

Једна од специфичности ученика млађе школске доби је да покрет, плес и музика који знатно утичу на развој креативности. Оно што је пожељно на једном часу је: могућност импровизације ритма, мелодије и покрета, употреба разних апликација, музичких игара, плеса, бројалица и сл. Осмишљавање креативних активности које би ученике подстицале на кретање, изражавање плесом и музиком би у много чему употпунило час и довело до опуштања, ослобађања и ангажовања ученика (Томić, Žižanović, Bognar, 2022). Наставне теме из *Наставног плана и програма за основно васпитање и образовање* (2023) попут Извођење музике: пјевање, свирање, покрет и увођење у основе музичке писмености као и Дјечије музичко стваралаштво, обилују садржајима који својом разноврсношћу повољно утичу на развој креативности код дјеце.

Да би подстакли ученике на дивергентно мишљење и развијање креативних потенцијала потребно је у образовни рад увести креативне технике. Неке од техника које Богнар (Bognar, 2010) предлаже јесу: *Случајни појмови* - једна од најједноставнијих техника за развој креативности и дивергентног мишљења. Готово свака изабрана ријеч ће подстаћи нова рјешења и идеје о теми, односно о постављеном проблему; *Постављање шест универзалних питања* - када желимо разјаснити одређени проблем покушаћемо да одговоримо на свако од следећих питања: Шта? Где? Када? Како? Зашто? Ко?; *Шест шешира (техника паралелног мишљења)* - техника коју је осмислио доктор Едвард Де Боно и користи за подстицање креативног мишљења, али и продуктивности, иновативности, сарадње, развој критичког и аналитичког мишљења и сл. Суштина ове технике је у томе да се, након постављања проблема, за сваку ситуацију створе алтернативе које произилазе из очигледних рјешења. У оквиру ове технике имамо подјелу мишљења на шест различитих начина, који су метафорички приказани шеширима у различитим бојама; *Мапе ума или наукови дијаграми* - представљају идеје, информације уз помоћ разгранатог цртежа; *Олуја идеја (brainstorming)* - основни смисао олује идеја је стварање идеја у групној ситуацији заснованој на принципу изостављеног просуђивања; *Провокација или подстицање експериментисања* - ова техника захтијева да смислите заиста необичну изјаву - провокацију за коју знамо да у садашњој ситуацији није тачна и која ће нас подстаћи на стварање нових идеја; *Хумор* - битан дио креативности гдје дјеци можемо предложити да умјесто тражења рјешења за сваки проблем, пронађу све оно што је смијешно у том проблему или да пронађу смијешна рјешења. Поред Богнара и Стевановић (Stevanović, 2002) се бавио изучавањем различитих метода и техника за подстицање креативности у настави. Стевановић (Stevanović, 2002) предлаже сљедеће технике: *Флуентност* - способност проналаска многих рјешења и алтернатива гдје се ставља акценат на квантитет а не на квалитет; *Флексибилност* - проналажење различитих приступа проблему како би се дошло до више рјешења.; *Оригиналност* - способност мишљења на јединствен, нов начин, с циљем стварања нових идеја; *Разрада* - способност проширивања идеја са циљем веће потпуности; *Знатижеља* - охрабривање ученика да траже информације о проблемима; *Комплексност* - тражење многих захтјевних алтернатива; *Преузимање ризика* - преузимање иницијативе за суочавање са критиком; *Машта* - способност замишљања у другим условима, на другом мјесту, односно излазак из реалности.

Шта ако нема креативности?

Кунац (Купас, 2015) пише да креативност спутавају сљедећи фактори: мањак поштовања за оригиналност, ограничавање, мањак аутономије и извора, неприкладне норме, негативне повратне информације, недостатак времена, такмичење и нереалистична очекивања. Поред наведеног, креативност спутавају и игнорисање ученикових идеја, нових рјешења, строг став наставника, нагласак на наставном програму, недостатак времена за ученике, превелик број ученика у разреду, неадекватно разрађен наставни план и програм, а као једна од главних препрека за подстицање креативности истиче се строга и формална наставна атмосфера (Купас, 2015). Као још један битнији фактор издвојамо прекомијерно кориштење технологије, али и развој и употреба вјештачке интелигенције, јер у том случају дјеца постају потпуно пасивна и свакако им отежава

подстицање креативности. Као рјешење томе, Милић и Симеуновић (Милић и Симеуновић, 2017) налажу истраживање феномена даровитосту у информатичком свијету. Недостатак креативне дјеце, па самим тим и људи би могло бити поражавајуће за цјелокупни људски род. Мањак креативности може утицати на различите аспекте живота, укључујући посао, хобије и међуљудске односе. Ако се не развије креативност, особа може имати потешкоћа у проналажењу нових рјешења за проблеме, изразити се на оригиналан начин или уживати у креативним активностима. Такође, особа може осјећати мањак мотивације и

инспирације у свакодневном животу. Иако креативност није неопходна за испуњен живот, може помоћи у стварању нових прилика и искустава. Уколико нема креативности у школи, ученици могу пропустити прилику да развију своје креативне вјештине и способности. Ово може довести до мањка мотивације и интереса за учење, што може негативно утицати и на успјех у школи Арар и Рачки (Arar i Rački, 2003). Креативност је важна вјештина која се може примијенити у многим подручјима живота, укључујући умјетност, науку, технологију и посао. На основу тога, школе би требале подстицати креативност и омогућити ученицима да развијају своје креативне вјештине кроз различите активности и пројекте. То може укључивати умјетничке пројекте, музику, писање, изградњу и друге активности које подстичу маштовитост и иновативност.

Закључак

Савремено доба у којем живимо захтијева креативне особе које су спремне искористити свој потенцијал. Кроз овај рад смо утврдили да се креативност као битна ставка људског друштва спомиње још од давнина, у суштини, у томе се и огледа њен значај. Захваљујући људској креативности, људи су способни стварати, креирати и увијек градити нове и оригиналне ствари. За развој креативног процеса потребно је вријеме, које варира од особе до особе, те од активности до активности. Такође, за развој креативности није довољна само креативна личност, него и сви остали фактори који утичу на развој попут околине (породица, пријатељи, мјесто у којем дијете расте) и школе. Теоријским истраживањем смо утврдили да се креативност итекако може подстицати и развијати. Употребом техника за креативну наставу, ученицима се пружа прилика да самостално истражују и активно учествују, за разлику од традиционалног, фронталног начина предавања гдје је ученик само пасивни посматрач. За креативну наставу потребан је стручан кадар наставника који посједују важне компетенције за развој ученика и себе самог. Наставници наставу треба да учине занимљивом, да остваре позитивну климу у разреду, да обезбиједе ученицима окружење које не ствара притисак и да понуде ученицима бројне активности кроз које ће развијати нове идеје. Међутим, прије него дијете уопште крене у било коју васпитнообразовну установу, веома је битно да му породица и остали фактори околине омогуће да буде истраживач, односно да га не спутавају, не смију се његовим идејама, већ, насупрот томе да га подстакну и мотивишу у

откривању своје креативности. У традиционалним школама још увијек постоји недостатака који у одређеној мјери спутавају развој највиших нивоа мишљења, те полажемо наде да ће школа будућности те недостатке надокнадити. Да би то и постигла важно је истаћи да то буде мјесто гдје дјеца воле долазити, да су наставници добро едуковани у разним гранама дјечије психологије и педагогије, да су учионице разнолике и функционалне за све облике дружења и рада, али и да се у ученицима представљају наставни предмети према њиховим склоностима, способностима и интересима који доприносе развоју креативност и иновативност. Иако се у данашњем времену посвећује више пажње креативности, постоји опасност од немогућности развоја исте у будућности. То би значило да развој вјештачке интелигенције може негативно утицати на развој креативности, јер она може довести до смањења самосталног размишљања и креативног истраживања.

Литература

Arar, R. i Rački, Ž. (2003). *Priroda kreativnosti*. Psihologijske teme, 12 (1) , 3 – 22.

Amabile, T. M. & Pillemer, J. (2012). *Perspectives on the Social Psychology of Creativity*. Journal of Creative Behavior, 46(1), 3 – 15.

Baron, R. (1995). *Critical Thinking – Careful assessment of available evidence in order to claims and statements in an objective and well-reasoned manner*. Psychology (p.G3) index, pp. 2, 40 – 41.

Bognar, L. i Somolanji, I. (2008). *Kreativnost u osnovnoškolskim uvjetima*. Život i škola, časopis za teoriju i praksu odgoja i obrazovanja, 54(19), 87 -94.

Bognar, B. (2010). *Škola koja razvija kreativnost*. Preuzeto 11.8.2024. godine sa: <http://kreativnost.pedagogija.net/mod/resource/view.php?id=4>.

Vizek Vidović, V., Vlahović-Štetić, V., Rijavec, M. & Miljković, D. (2003). *Psihologija obrazovanja*. Zagreb: IEP.

Guilford, J. P. (1950). *Creativity*. American psychology. New World Encyclopedia, 5(9), 444- 459.

Degmenčić, D. (2017). *Kreativni um*. Zagreb: Medicinska naklada.

Delalić, V. (2019). *Kreativnost u nastavi Moje okoline*. Preuzeto 12.8.2024.godine sa: <http://untz.ba/wp-content/uploads/2021/02/DHS-br8>

Esquivel, G. B. (1995). *Teacher Behaviors that Foster Creativity*. Educational Psychology Review, 7 (2), 185-202.

Zečević, R. (2020). *Kreativnost kao sastavni dio nastave likovne kulture*. Magistra Iadertina, 15 (1), 75-86. Preuzeto 11.8.2024.godine sa: <https://hrcak.srce.hr/249856>.

Koestler, A. (1965). *The Act of Creation*. United Kingdom: Hutchinson.

Kadum, V. (2011). *Kreativnost u nastavi matematike*. Metodčki obzori, 6(2011)3 (13), 165-174. Preuzeto 12.8.2024.godine sa: <https://hrcak.srce.hr/71617>

Kunac, S. (2015). *Kreativnost i pedagogija*. Napredak: časopis za pedagojsku teoriju i praksu, 156 (4), 423 - 446.

Maksić, S. (2006). *Podsticanje kreativnosti u školi*. Beograd: Institut za pedagoška istraživanja.

Matijević, M. (2009). *Od reproduktivnog prema kreativnom učitelju*. U.L. Bogнар, J. Whitehead,

B. Bogнар, M. Perić Kraljik, I K. Munk (ur.). *Poticanje stvaralaštva u odgoju i obrazovanju*, Požega, str. 17 – 23.

Милић, С. и Симеуновић, В. (2017). *Идентификација даровитих ученика у основној школи путем процјене*. Бијељина: Педагошки факултет.

Милић, С. и Симеуновић, В. (2017). *Утицај научно-технолошких промјена на разумијевање феномена даровитости*. Нова школа. XI (1), 141 – 148. Преузето са: <https://novaskola.pfb.ues.rs.ba/index.php/ns/article/view/76>

Наставни план и програм за основно васпитање и образовање (2023). Републички педагошки завод.

Ozimec, S. (1996). *Otkriće kreativnosti*. Varaždinske toplice: Tonimir.

Omić, S. (2022). *Kako do kreativnog učenika I nastavnika*. Novi Muallim, 15(58), 78-80.

Runco, M. A. (2003). *Education for Creative Potential*. Scandinavian Journal of Educational Research, 47 (3), 316 - 324.

Ritter, S. M., van Baaren, R. B. i Dijksterhuis, A. (2012). Creativity: The role of unconscious processes in idea generation and idea selection. *Thinking Skills and Creativity*, 7, 21 – 27.

Ракоњац, Б. (2020). *Креативне идеје за наставу српског језика и књижевности*.

Приручник за наставнике. Београд: Креативни центар.

Sternberg, R. J. & Lubart, T. I. (1996). *Investing in creativity*. American Psychologist, 51, 677- 688.

Симеуновић, В. и Милић, С. (2012). *Рано откривање креативности – основа за друштвени напредак*. Нова школа, број 9-10, стр. 56-74.

Симеуновић, В. и Милић, С. (2013). *Даровити ученици у основној школи –подрица и развој*. Бања Лука: ЕКТОС.

Stevanović, M. (1986). *Kreativnost nastavnika i učenika*. Pula: Istarska naklada. Stevanović, M.

(2002). *Škola I stvaralaštvo*. Labin: MediaDesign.

Stevanović, M. (2003). *Modeli kreativne nastave*. Tuzla: R&S Tuzla.

Tomić, A., Žižanović, S., Bognar, B. (2022). *Poticanje kreativnosti kroz pokret I ples u razrednoj nastavi*. Preuzeto 19.8.2024.godine sa: <https://hrcak.srce.hr/file/406682>

Cvetković Lay, J., i Pečjak, V. (2004). *Možeš i drukčije: Priručnik s vježbama za poticanje kreativnog mišljenja*. Zagreb: Alinea.

CREATIVITY IN CLASSROOM TEACHING

Summary: Creativity is the process of connecting different elements into something new and useful. The creative potential, creativity, and talent development of each individual are among the most important tasks of the teaching process. Creative teaching is a desirable type of teaching that combines in the best way all teaching factors and provides satisfactory results in

education and upbringing. Teachers, educators, and pedagogues—specifically all those who are involved in the education and upbringing of children—can use various methods and techniques to encourage creativity in students. The aim of this work is to explain the concept of creativity, highlight the importance of creativity in teaching, and explain in detail the techniques and strategies for developing creativity.

Keywords: *creativity, creative teacher, creative student, classroom teaching.*